LAUSUNTO
5.2.2025

Tieto- ja turvallisuusosasto
Kirsi Miettinen

Eduskunta
Perustuslakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta (HE 182/2024 vp)

Liikenne- ja viestintäministeriö on kutsuttu eduskunnan perustuslakivaliokuntaan 6.2.2025 kuultavaksi hallituksen esityksestä laiksi liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta (HE 182/2024). Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Esityksen keskeinen sisältö

Esitys on tarpeen, koska Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/1804 vaihtoehtoisten polttoaineiden infrastruktuurin käyttöönotosta ja direktiivin 2014/94/EU kumoamisesta (jäljempänä jakeluinfra-asetus tai AFIR-asetus) ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2020/1056 sähköisistä kuljetustiedoista (Electronic Freight Transport Information, jäljempänä eFTI-asetus) edellyttävät täydentävää kansallista sääntelyä tiedonvaihtojärjestelmien järjestämisen osalta.

Samassa yhteydessä liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) tietoja koskevaan sääntelyyn tehdään eräitä muita päivityksiä.

EU-pohjainen tiedonvaihtoa koskeva sääntely

AFIR-asetuksen osalta esitys koskee ainoastaan asetuksen 20 artiklan täytäntöönpanoa. Sen mukaan yleisesti saatavilla olevien lataus- ja tankkauspisteiden ylläpitäjien tai, näiden välisten järjestelyjen mukaisesti, kyseisten pisteiden omistajien on varmistettava, että niiden ylläpitämästä vaihtoehtoisten polttoaineiden infrastruktuurista tai niiden tarjoamista tai ulkoistamista, tällaiseen infrastruktuuriin erottamattomasti liittyvistä palveluista on saatavilla staattista ja dynaamista dataa maksutta. Tiedot on oltava saatavissa kansallisen yhteyspisteen kautta viimeistään 14.4.2025.

Esityksellä liikenteen palveluista annettuun lakiin lisättäisiin uusi 154 b §, jonka mukaan Väylävirasto vastaisi AFIR-asetuksen 20 artiklan 4 kohdassa tarkoitetusta kansallisesta yhteyspisteestä. Väylävirasto voisi hankkia tietopalvelun Liikenteenohjausyhtiö Fintraffic Oy:ltä. Järjestely vastaisi peruslähtökohdiltaan liikenteen palveluista annetussa laissa jo olevien 154 ja 154 a §:n sisältöä. Tiedon toimittamista koskevien velvoitteiden sisältöä ei laajennettaisi kansallisella sääntelyllä.

Lisäksi liikenteen palveluista annettuun lakiin lisättäisiin uusi 188 a §, jossa Liikenne- ja viestintävirasto osoitettaisiin AFIR-asetuksessa tarkoitetuksi tunnisterekisteriorganisaatioksi (niin sanottu ID registration organisation, eli IDRO). Se myöntää ja hallinnoi yksiköllisiä tunnistekoodeja, joiden avulla voidaan tunnistaa ainakin latauspisteiden ylläpitäjät ja liikkumispalveluiden tarjoajat.

eFTI-asetuksen osalta esityksessä ehdotetaan, että Liikenne- ja viestintävirasto vastaisi asetuksen vaatimasta sähköisten kuljetustietojen kansallisesta tiedonvaihtojärjestelmästä. Virasto voisi järjestää tiedonvaihtojärjestelmän itse tai hankkia palvelun Liikenteenohjausyhtiö Fintraffic Oy:lta. Myös tämä järjestely vastaisi olemassa olevaa sääntelyä.

Muut ehdotukset

Liikenteen palveluista annettuun lakiin lisättäisiin uusi 203 a §, joka täsmentäisi, mitä tietoja Liikenne- ja viestintävirasto voi julkaista verkkosivuillaan julkista valtaa käytävien henkilöiden osalta. Ehdotus mahdollistaisi nimen ja toiminnan harjoittamiseen liittyvien yhteystietojen julkaisemisen sellaisesta henkilöstä, jolla on viraston myöntämä pätevyys, kelpoisuus, valtuutus tai vastaava, ja joka tällaisen nojalla voi tehdä lääkärintarkastuksen taikka ottaa vastaan kokeen tai muun näytön, joka on välttämätön viraston myöntämän muun henkilöluvan saamiseksi. Vaikka lähtökohtaisesti on oletettavaa, että tällaisten tietojen saatavuus on henkilön oman intressin mukaista, jotta hänen tarjoamiensa palveluiden saatavuus helpottuisi, olisi henkilöllä kuitenkin aina oikeus kieltää tietojensa julkaiseminen.

Tietojen luovuttamista muulle laissa säädettyä tehtävää hoitavalle täsmennettäisiin siten, että asiaan liittyvät ilmaukset liikenteen palveluista annetun lain 230 §:ssä ja 231 §:n 4 momentissa yhdenmukaistettaisiin. Liikenneasioiden rekisteristä perintätoimintaa harjoittaville luovutettavien tietojen osalta selkiytettäisiin nykytilaa niin, että jatkossa perintäyhtiöiden oikeudesta saada tiedot henkilön tekemästä tiedonluovutuskiellosta huolimatta olisi nimenomaisesti säädetty laissa.

Lippu- ja maksujärjestelmien yhteentoimivuuden edistämiseksi ja sitä koskevien jo voimassa olevien velvoitteiden selkiyttämiseksi liikenteen palveluista annetun lain 157 §:ään lisättäisiin uusi 3 momentti. Siinä asetettaisiin tieliikenteen ja rautatieliikenteen toimivaltaisille viranomaisille nimenomainen velvoite lippuyhteistyön edistämiseen omalla toimialueellaan.

Yksittäisluovutuksena liikenteen palveluista annetun lain 227 §:n mukaisesti luovutettaviin tietoihin lisättäisiin tieto vakuutusyhtiöstä ja vakuutuksen voimassaolosta, y-tunnuksesta sekä vastuuhenkilön nimestä myös silloin kun toiminnanharjoittaja on luonnollinen henkilö.

Suhde perustuslakiin

Esityksen suhdetta perustuslakiin on tarkasteltu julkisen hallintotehtävän siirron ja henkilötietojen osalta. Perustuslakivaliokunnan lausunto on katsottu tarpeelliseksi ehdotettavasta lakiesityksen 203 a §:stä johtuen.

Esityksen 203 a §:ssä tarkoitetut julkista valtaa käyttävät henkilöt ovat pääsääntöisesti eri liikennemuotoihin liittyviä lääkäreitä ja psykologeja tai ammattipätevyyksiin liittyvien näyttöjen vastaanottajia ja hyväksyjiä. Tehtävissä on kyse julkisen hallintotehtävän siirrosta, ja siitä on säädetty useilla liikenteen palveluista annetun lain säännöksillä. Henkilöt tuottavat viranomaispalveluita vastaavia palveluita ja käyttävät tehtävässään julkista valtaa, sillä he antavat erilaisia todistuksia ja hyväksyntöjä, jotka ovat edellytyksenä erilaisille liikenteeseen liittyvissä ammateissa tarvittavien lupien ja pätevyyksien saamiselle ja ylläpitämiselle.

Liikenteen palveluista annettu laki sisältää jo nykyisellään EU-pohjaista sääntelyä koskien Liikenne- ja viestintäviraston velvoitteita julkaista henkilöiden tietoja luetteloina. Esimerkiksi lain 204 §:n mukaan Liikenne- ja viestintäviraston on julkaistava luettelo hyväksytyistä

rautatielääkäreistä ja 205 §:n mukaan hyväksytyistä rautatiepsykologeista. Kyseinen sääntely ei kuitenkaan yksilöi julkaistavia tietoja tarkemmin. Esityksellä säädettäisiinkin yksityiskohtaisesti niistä tiedoista, jotka voitaisiin julkaista verkkosivuilla, mikä selkeyttää tilannetta rekisteröityjen näkökulmasta. Tietoja voitaisiin hakea myös hakuperusteisesti esimerkiksi ammattinimikkeen ja alueen perusteella. Näissäkään tilanteissa ei olisi tarkoituksenmukaista, että hakutulos palauttaisi ainoastaan yhden palveluntarjoajan nimen ja yhteystiedot. Tämä ei palvelisi toisaalta palvelua tarvitsevan oikeutta valita se henkilö, esimerkiksi lääkäri tai psykologi, jonka palvelua hän haluaa käyttää. Toisaalta se ei myöskään asettaisi palveluntarjoajia tasavertaiseen asemaan keskenään.

Esityksessä ehdotettu mahdollisuus julkaista julkista valtaa käyttävien henkilöiden tiedot verkkosivuilla koskisi vain rajattua joukkoa laissa säädettyjä tehtäviä hoitavia henkilöitä. Lisäksi ehdotus olisi rajoitettu myös julkaistavien tietojen osalta niin, että ainoastaan tehtävän kannalta merkitykselliset tiedot olisi mahdollista julkaista. Henkilöllä olisi aina oikeus kieltää tietojensa julkaiseminen. Edellä sanotuilla perusteilla on syytä katsoa, että ehdotus ei rajoita perustuslailla turvattua yksityiselämän suojaa enempää kuin on tarpeen toisten henkilöiden sekä henkilöiden itsensä ammatinharjoittamisen vapauden turvaamiseksi.

Ehdotetun 231 §:n mukaan Liikenne- ja viestintävirasto voisi henkilön liikenneasioiden rekisteriin tekemästä tietojenluovutuskiellosta huolimatta luovuttaa tietoja perintätoimintaa harjoittavalle, jos perittävä saatava liittyy liikenteeseen ja tiedot ovat välttämättömiä saatavan perimiseksi. Säännöksen tavoitteena on selkeyttää nykytilaa koskevaa sääntelyä ja samalla säilyttää nykytila.

Liikenteen palveluista annetun lain 231 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään henkilön oikeudesta kieltää tietojensa luovuttaminen lain 227, 228 ja 229 §:n nojalla. Tietoja on luovutettu perintätoimintaa harjoittaville henkilön tekemästä luovutuskiellosta huolimatta, koska toimintaa säännellään laissa perintätoiminnan harjoittajien rekisteröinnistä (411/2018). Luovuttaminen on edellyttänyt Liikenne- ja viestintäviraston tekemää päätöstä, jolla virasto on arvioinut sen, että kyse on laissa tarkoitetusta toimijasta, ja että perintä on liittynyt liikenteeseen. Luovutettavat tiedot on rajattu perinnän kannalta välttämättömiin tietoihin. Turvakiellon alaisia tietoja ei ole luovutettu.

Tietojen luovuttamiseen on painava yhteiskunnallinen peruste, sillä jos yksityisen pysäköinninvalvonnan maksuihin liittyviä velallisia ei voitaisi selvittää ajoneuvon rekisteritunnuksen perusteella tiedonluovutuskiellon johdosta, voisi se aiheuttaa sen, että yksityistä pysäköinninvalvontaa harjoittavien yritysten valvomilla alueilla ei maksettaisi pysäköinnistä lainkaan. Luovutettavat tiedot rajattaisiin välttämättömiin, vaikka luovutettavien tietojen piiri rajautuu muutoinkin 228 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Luovutettaviin tietoihin eivät siis kuulu esimerkiksi kasvokuvat tai biometriset tunnisteet. Säännökseen lisättäisiin selkeyttävänä elementtinä myös se, että turvakiellon alaisia tietoja ei voitaisi jatkossakaan luovuttaa.

Esityksessä ehdotettaviin säännöksiin sisältyy muutoin vain rajallisesti henkilötietojen käsittelyä. Julkisen hallintotehtävän siirtoa koskevat säännökset vastaavat aikaisempaa sääntelyä.